

Капинос О.В.

*здобувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізький національний університет*

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО ЯК ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Судова влада в Україні здійснюється шляхом конституційного, цивільного, адміністративного та кримінального судочинства. Контроль за законністю дій органів виконавчої влади та їх посадових осіб (адміністративне судочинство) донині потребує удосконалення відповідно до провідних світових зразків в ракурсі організаційного забезпечення, процесуальних форм вирішення справ, юрисдикційних повноважень, оптимальної структури та відповідної законодавчої основи.

Актуальність теоретико-правового дослідження адміністративного судочинства зумовлена необхідністю модернізації адміністративно-процесуального законодавства та визначення в ньому місця норм, що регулюють відносини органів виконавчої влади та громадян, пов'язані з вирішенням адміністративно-правових конфліктів.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Проблемі теоретико-правового дослідження адміністративного судочинства приділялась увага науковців різних галузей знань. Серед вчених-юристів, які займалися дослідженням цієї проблематики, можна відзначити роботи В. Авер'янова, О. Бандурки, Ю. Битяка, М. Бурбики, М. Гаврильців, І. Голосніченка, М. Ковалів, О. Миколенка, О. Пасенюка, О. Панченка, І. Стахури. Окремі аспекти адміністративного судочинства вивчали: С. Боднар, М. Віхляєв, І. Завальнюк, О. Ільницький, Я. Синицька, М. Цуркан.

Враховуючи динамічність адміністративного законодавства, а також досить швидкі темпи розвитку та реформування адміністра-

тивного судочинства, багато наукових положень частково втратили свою актуальність. Таким чином, цілком обґрунтовано можна говорити про те, що сьогодні необхідним стає системне і фундаментальне дослідження теоретичних і прикладних проблем, пов'язаних з адміністративним судочинством, на основі новітніх теоретико-правових засад.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є дослідження значення адміністративного судочинства для сучасної правової держави.

Виклад основного матеріалу. Різні теоретичні концепції, що виражали ідею і поняття правової державності, сформувалися досить давно. Ще в давнину починаються пошуки принципів, форм і конструкцій для встановлення належних взаємозв'язків, взаємозалежностей і узгодженої взаємодії права і влади. У процесі поглиблюваних уявлень про право і державу сформувалася ідея розумності і справедливості такої політичної форми суспільного життя людей. Вже античними авторами були розроблені положення про владу закону як поєднання сили і права, про різні форми правління. Серед них, в першу чергу, відзначимо Аристотеля, який виділяв два різновиди правління: перша спрямована до вигоди правителя, а друга – до вигоди суспільства. Тут по-різному розумілася роль права, що виступає в якості посередника між людиною і державою. У тих суспільствах, де у вигоді перебували правителі, право в більшій мірі використовувалося в якості заборонно-примусового інструменту [2].

У нашій країні протягом довгого часу в юридичній науці існувало негативне

ставлення до концепції правової держави. Переважання подібного негативного ставлення до теорії правової держави пояснюється декількома причинами. По-перше, до недавнього часу вважалося, що право за своєю суттю щось буржуазне, гальмує розвиток; по-друге, причинами, послужили загальна «зрівнялівка», надзвичайні повноваження різних ланок командно-політичної системи, карально-наказові норми і методи управління, одним словом, сформована адміністративно-командна система управління країною.

Але з розвитком юридичної науки, рухом суспільної думки таке ставлення поступово слабшало. Значні зміни по відношенню до правової держави відбулися після цілого ланцюга взаємообумовлених подій.

Важливе значення організації і функціонуванню правової держави і перспективам її вдосконалення надали сучасний етап розвитку української державності, а також великі суспільні перетворення в країні. Для того щоб сформувався права держава, необхідно було переосмислити старі юридичні форми і погляди, сформувати нові правові інститути, відкинути колишні ідеологізовані уявлення про право і його роль у формуванні механізму правової держави [1].

Перш за все, розглянемо основні функції сучасної держави, напрямки її діяльності. Тим більше що під функціями держави прийнято розуміти основні напрямки її діяльності, які випливають з її соціальної природи і пов'язані з вирішенням завдань, що стоять перед суспільством на тому чи іншому етапі його розвитку.

Функції держави по-різному класифікуються в юридичній науці. Найпоширенішим є поділ функцій на внутрішні і зовнішні. Внутрішні характеризують діяльність держави всередині даної країни, зовнішні – спрямовані на вирішення завдань держави зовні, на міжнародній арені. Внутрішні і зовнішні функції тісно пов'язані між собою, доповнюють один одного.

До зовнішніх функцій належать: оборона країни; підтримка світового правопорядку; співпраця з глобальних проблем.

До внутрішніх: політична; економічна; соціальна; екологічна; охорона прав і свобод громадян, забезпечення законності і правопорядку. Останні дві, на наш погляд, повинні відноситися до числа пріоритетних функцій держави.

Дотримання прав людини є одним з головних критеріїв сучасної правової держави. Його реалізація забезпечується системою правоохоронних органів: судами, органами внутрішніх справ, а також прокуратурою, яка здійснює контроль за дотриманням законності.

Право громадян на судовий захист реалізується в багатьох країнах світу через систему не тільки загальної, а й спеціальної юрисдикції – адміністративну юстицію. Система її органів успішно діє в ряді держав. Адміністративне судочинство є складовим елементом інституту оскарження і займає важливе місце серед механізмів, що захищають права громадян від неправомірних дій адміністрації, служить додатковим резервом охорони прав індивіда.

Ось уже протягом декількох років в юридичній науці ведеться спір про зміст інституту адміністративного судочинства. В основному, це стосується самого терміну, поняття «адміністративне судочинство», а також застосування цього інституту в різних країнах [4].

Судовий контроль за управлінням (управлінськими діями органів виконавчої влади, посадових осіб, державних і муніципальних службовців) в Україні прийнято називати адміністративним судочинством, рідше правосуддям в адміністративних справах чи адміністративною юстицією. Під правосуддям розуміється застосування судом в установленому законом процесуальному порядку норм права до конкретного спору (факту, дії, бездіяльності, відношенню) з обов'язковим встановленням правових наслідків для осіб, що беруть участь у цьому спорі.

Адміністративному судочинству присвячено багато наукових робіт, в яких воно

розглядається в історичному, юридично-змістовному і порівняльно-правовому аспектах. Під адміністративним судочинством сьогодні слід розуміти систему спеціальних судових і квазісудових органів, головним завданням яких є контроль за законністю дій і рішень адміністрації (органів виконавчої влади) при розгляді позовів і скарг громадян або організацій у зв'язку з порушенням їх прав і законних інтересів.

Це порядок розгляду і вирішення в судовій процесуальній формі спорів, що виникають у сфері адміністративного управління між громадянами чи юридичними особами, з одного боку, та адміністративними органами – з іншого, здійснюваний юрисдикційними органами, спеціально створеними для вирішення правових спорів. Критичний підхід до даного визначення дозволяє виявити в ньому одне істотне протиріччя: для вирішення спорів встановлюється судова процесуальна форма, а справи розглядаються юрисдикційними органами, тобто не тільки судами, а й іншими несудовими інстанціями. Однак зазначене протиріччя знімається, якщо трактувати поняття адміністративного судочинства в широкому сенсі, враховуючи при цьому існування декількох його моделей в різних країнах.

О. Бандурка визначає поняття адміністративної юстиції з точки зору її контролюючого потенціалу: це система зовнішнього контролю за діями адміністративних органів та їх посадових осіб по відношенню до громадян. Дане визначення є найбільш широким, відображаючи цільове призначення адміністративної юстиції в системі забезпечення прав і свобод громадян [4].

Ю. Битяк, розуміючи під адміністративним судочинством систему спеціальних органів, які здійснюють контроль у сфері управління, визнає необхідність створення цілісної системи адміністративних судів, відокремлених від загального судочинства. У своїй роботі основним змістом інституту адміністративного судочинства він називає судовий кон-

троль за законністю дій органу (посадової особи) публічної влади. На наш погляд, правильною є думка вченого про те, що адміністративна юстиція являє собою юридичну форму вирішення конфліктів, що виникають у зв'язку з правовою оцінкою законності актів і дій того чи іншого органу публічної влади [1].

Зауважимо також, що для адміністративного судочинства характерне віднесення до його ведення адміністративно-правових спорів, які пов'язані із захистом прав і законних інтересів як фізичних, так і юридичних осіб. Даний вид юстиції являє собою юридичну форму вирішення подібного роду конфліктів, що виникають у зв'язку з правовою оцінкою законності актів і дій того чи іншого органу публічної влади.

Для традиційного розуміння адміністративне судочинство можна охарактеризувати наступними загальними рисами.

По-перше, це наявність правового (адміністративно-правового, управлінського) спору про публічне право, що виник у зв'язку з реалізацією публічного управління, виконавчої влади, управлінської діяльності державних службовців, посадових осіб, тобто в сфері управлінської діяльності. Розгляд виниклого спору відбувається при застосуванні норм не тільки публічного, а й приватного права.

По-друге, вирішення правового спору в рамках здійснення правосуддя, тобто адміністративне судочинство - це судова влада.

Черговою рисою адміністративного судочинства необхідно виділити правовий захист суб'єктивних публічних прав громадян. Предмет адміністративної юстиції становить порушення цих публічних прав; при цьому порушення, спричинені незаконними діями та рішеннями органів управління та посадових осіб, можуть стосуватися й інших суб'єктивних прав громадян та юридичних осіб [9].

Крім того, необхідно згадати і судовий контроль як одну з ознак характерних адміністративному судочинству. Органи адміністративної юстиції певною мірою незалежні як від інших гілок влади (інших органів

управління), так і від судів загальної юрисдикції; вони здійснюють також зовнішній контроль за виконавчою владою, тобто судовий контроль за роботою органів управління та їх посадових осіб, часто ці органи називаються квазісудовими, так як їх діяльність відрізняється від загальних судів, які розглядають справи в рамках традиційного цивільного процесу.

Адміністративне судочинство, крім зазначеного, характеризується такими рисами:

– існування спеціальних суб'єктів «адміністративно-юстиційних» правовідносини (громадяни, органи публічного управління, суб'єкти виконавчої влади, посадові особи); посадові особи (судді), які розглядають спори в галузі управління, володіють спеціальними знаннями і кваліфікацією в конкретних областях функціонування органів виконавчої влади;

– спори громадян та інших суб'єктів права з публічною владою (тобто адміністративні спори) підвідомчі або загальним судам, або спеціальним адміністративним судам, відокремленим від загальних судів, або так званими квазісудовими органам;

– адміністративні спори розглядаються за встановленими процесуальним законодавством правилами, що забезпечує учасникам правового спору формальну (процесуальну) рівність, тобто в рамках спеціально створених процедур розгляду скарг (або позовів). При розгляді адміністративної справи повинні дотримуватися всі принципи адміністративного процесу (гласність, усність, законність, змагальність, безпосередність тощо).

Кінцевою ж метою адміністративно-юстиційного процесу є визнання адміністративним судом (загальним судом, квазісудовими органами) незаконності або недійсності (або, навпаки, законності та дійсності) прийнятих органами управління (посадовими особами) адміністративних актів або вчинених ними дій (бездіяльності) [10].

В. Галунько пропонує розрізняти адміністративне судочинство в широкому і вузькому сенсі. У широкому сенсі воно являє собою

правосуддя, здійснюване на основі звернень громадян з приводу законності дій органів управління і посадових осіб (сюди включаються також і цивільні справи за позовами громадян до виконавчої влади про поновлення на роботу, стягнення шкоди, заподіяної незаконними діями державних органів, про незаконну видачу ордера на житлову площу тощо). У вузькому ж сенсі під адміністративним судочинством розуміється розгляд судами заяв громадян на акти посадових осіб і органів управління [2].

С. Ківалов пропонує термін «адміністративна юстиція» замінити на поняття «адміністративне судочинство», у зв'язку з тим, що тлумачення терміну «адміністративна юстиція» є досить широким, і пов'язано не тільки з судовою, але і з управлінською діяльністю по адміністративному порядку розгляду скарг в області управління [3].

Можна припустити, що адміністративне судочинство здійснюється у двох формах:

– провадження у справах про адміністративні правопорушення;

– провадження за скаргами громадян на дії (рішення) органів державної адміністрації.

На наш погляд, адміністративний суд повинен здійснювати правосуддя у спірних справах, що містять спірні правовідносини. Справи про адміністративні правопорушення є справами про застосування покарання, відповідно дані справи виникають поза спірних відносин. Адміністративні ж справи – це справи про претензії, домагання суб'єкта права до держави, адміністративної влади, посадової особи, державного службовця. Відповідно до сказаного думається, що під адміністративному судочинством слід розуміти розгляд судом справ, що виникають із спірних адміністративно-правових правовідносин.

Таким чином, можна сказати, що розвиток процесуального права змушує вчених знову задуматися над терміном «адміністративне судочинство».

О. Рябченко дає наступне визначення, на наш погляд найбільш близьке до розуміння

адміністративного судочинства. Адміністративне судочинство – це процесуальна форма діяльності адміністративного суду з розгляду та вирішення адміністративних спорів, що виникають між органами публічної влади або їх посадовими особами та громадянами, іншими суб'єктами владних відносин, щодо законності прийнятих правових актів, рішень, дій (бездіяльності) [10].

Також існують і інші точки зору, що стосуються поняття адміністративного судочинства. Наприклад, Р. Куйбіда відносить до адміністративного судочинства діяльність суддів щодо притягнення до адміністративної відповідальності, а також щодо застосування інших заходів адміністративного примусу. Розглядаючи проблему адміністративних судів, деякі автори також мають на увазі під адміністративним судочинством адміністративну юрисдикцію [9].

Здається, для того, щоб уникнути таких розбіжностей і рухатися далі по шляху формування адміністративного судочинства, вчепним необхідно прийти до єдиної правильної думки і нарешті домовитися про терміни в сфері адміністративного судочинства.

Як нам здається, в даний час в Україні термін «адміністративне судочинство» необхідно використовувати в тих випадках, коли йде дискусія про оскарження до суду дій і рішень органів публічного управління (посадових осіб, державних службовців та інших суб'єктів права).

Адміністративне судочинство являє собою одну з форм здійснення судового контролю над управлінням, в рамках якого судом перевіряється законність вчинених адміністративних дій і прийнятих органами управління адміністративних актів, вживаються заходи щодо відновлення порушених прав і законних інтересів.

На відміну від судового контролю, органи управління, здійснюючи контрольну діяльність, оцінюють не тільки законність видання і виконання правового акту управління, а й його доцільність і ефективність. Безпосередній судовий контроль у сфері управління

здійснюється судом при розгляді цивільної справи за скаргою або протестом про незаконність дій органів виконавчої влади або адміністративного акту за правилами цивільно-процесуального або адміністративно-процесуального законодавства. Таким чином, необхідно використовувати як судовий, так і адміністративний контроль, так як адміністративний і судовий способи вирішення конфліктів являють собою дві частини єдиного механізму захисту прав і свобод особистості, які доповнюють один одного.

Головною вимогою, що пред'являються до судового контролю, є повномасштабність судово-правового захисту прав і свобод громадян, тобто контролю повинні підлягати рішення і дії публічної влади та їх представників. Необхідність посилення судового контролю за законністю адміністративної діяльності органів публічної влади та їх службовців обумовлена тим, що посадові особи є суб'єктами реалізації заходів державного примусу. В останні роки збільшилася кількість правозастосовних суб'єктів, які мають право використовувати методи владного державного управління, застосовувати заходи державного (адміністративного) примусу, накладати на фізичних і юридичних осіб встановлені законодавством адміністративні стягнення. Тому, з одного боку, всім суб'єктам необхідно знати свої повноваження і межі адміністративного впливу, а з іншого – уповноважені суб'єкти повинні застосовувати заходи державного примусу відповідно до положень чинного законодавства, не порушуючи при цьому законних прав і свобод громадян [4].

Для правового захисту суб'єктивних прав громадян судовий контроль у сфері управління за діями і рішеннями органів управління та їх посадових осіб являє собою достатній інтерес, так само як і для юридичних осіб. Також даний судовий контроль необхідний і для реалізації сучасної правової політики в галузі прав людини.

Найважливішим завданням сучасної правової держави є дійсне повноцінне забезпечення

правового захисту суб'єктивних прав громадян, встановлених в Конституції України, а також в Декларації прав і свобод людини і громадянина і в інших актах. Необхідно домагатися максимальної ефективності правового захисту порушених виконавчою владою (органами управління, їх посадовими особами, державними службовцями) прав і свобод громадян; в подібних випадках найважливішу роль відіграє правовий механізм відновлення порушених прав і свобод громадян і відшкодування їм заподіяної шкоди. Одним з найбільш дієвих подібних способів відновлення порушених прав і свобод громадян є судовий контроль за виконавчою владою [6].

В даний час в Україні функції судового контролю здійснюються судами за допомогою конституційного, цивільного та адміністративного судочинства. Конституційний контроль здійснюється за законністю і відповідністю Конституції України, законів, нормативних актів Президента, Кабінету Міністрів, актів місцевої влади, публічно-правових договорів тощо. Адміністративно-судовий контроль, тобто. контроль судів за виконавчою владою, здійснюється в даний час у процесуальній формі, встановленій цивільно-процесуальним та адміністративно-процесуальним законодавством [9].

Розглядаючи адміністративне судочинство як форму забезпечення функціонування сучасної держави, слід також торкнутися питання взаємозв'язку адміністративної юстиції з функціонуванням органів місцевого самоврядування, посадових осіб і державних службовців, дії і рішення яких також можуть завдавати шкоди громадянам, порушувати їх права, свободи і законні інтереси.

Місцеве самоврядування є предметом муніципального права. Разом з тим реформа загального адміністративного права зачіпає і проблему муніципального управління, перш за все питання про відповідальність органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб і службовців за незаконні дії та адміністративні акти. Тому адміністративна юстиція, як

і адміністративно-правовий інститут, в рівній мірі поширюється і на відносини, які регламентуються муніципальним правом, особливо це відноситься до діяльності виконавчих органів місцевого самоврядування [5].

Деякі автори визнають, що механізм державного контролю за законністю муніципальної правотворчості сьогодні працює незадовільно. Тільки за офіційними даними прокуратури, щорічно органами і посадовими особами місцевого самоврядування видаються тисячі актів, що прямо суперечать законодавству. При цьому не тільки скарги громадян, а й звернення офіційних осіб і уповноважених державних органів, повідомлення засобів масової інформації про грубі порушення закону, обмеження прав громадян часто залишаються без уваги і оперативного реагування.

Права і свободи громадянина здійснюються насамперед на рівні місцевого управління, тобто там, де він проживає і реалізує свій адміністративно-правовий статус. Принцип дотримання прав і свобод людини і громадянина в діяльності органів місцевого самоврядування обумовлений встановленим в Конституції України. Органи та посадові особи місцевого самоврядування з питань свого ведення приймають (видають) правові акти, які повинні відповідати загальним вимогам, що висуваються до правових актів управління взагалі: законність, видання в межах компетенції відповідного органу чи повноважень посадової особи, дотримання форми і порядку видання тощо. Правові акти управління, видані органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами, не повинні порушувати права і свободи громадян. Незаконні акти управління місцевих органів та їх посадових осіб можуть бути скасовані цими органами і посадовими особами або визнані недійсними за рішенням суду. Дане положення, на наше переконання, є принциповим елементом сьогоденної української концепції устрою місцевої влади і розглядається як гарантія справжньої самостійності місцевого самоврядування [5].

В даний час законодавство про місцеве самоврядування визначає несприятливі правові наслідки за прийняті посадовими особами протиправні рішення, невиконання або неналежне здійснення своїх завдань і функцій. Іншими словами, встановлює відповідальність муніципальних органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Також встановлено коло суб'єктів, перед якими органи місцевого самоврядування та посадові особи місцевого самоврядування несуть відповідальність: населення (внаслідок втрати довіри населення); держава (внаслідок порушення органами місцевого самоврядування законів України); фізичні або юридичні особи (внаслідок вчинення органами або посадовими особами місцевого самоврядування дій, що порушують права і свободи громадян, а також заподіюють їм майнового чи іншого збитку).

Незважаючи на все це, на сьогоднішній день механізм судового контролю не здатний в необхідній мірі забезпечити законність місцевої правотворчості. Суди перевантажені справами, що призводить до порушень термінів їх розгляду; висока вартість юридичних послуг ускладнює можливість звернення до правосуддя громадян. Часто на практиці до винесення судом остаточного рішення проходять довгі місяці. Все це, можна сказати, тільки «наштовхує» місцеву владу видавати завідомо незаконні акти. Так як і за невеликий термін дії органи місцевого самоврядування зможуть отримати «бажаний результат» своїх дій.

Характерною ознакою правової держави і важливою складовою частиною права, що складається в сучасному суспільстві є взаємна відповідальність держави і особистості. Поступово вона приходить у нас на зміну існуючій раніше, по суті, односторонньої відповідальності громадянина перед державою.

Відносини між державою як носієм політичної влади і громадянином як учасником її формування і здійснення повинні будуватися на засадах рівності і справедливості. Держава бере на себе зобов'язання забезпечувати справедливість у відносинах з кожним громадяни-

ном. Підкоряючись праву, державні органи не можуть порушувати його приписи і несуть відповідальність за порушення або невиконання цих обов'язків. Обов'язковість закону для державної влади забезпечується системою гарантій, які виключають адміністративне свавілля. А отже, ефективна система адміністративного судочинства виступає однією з ключових форм забезпечення функціонування сучасної правової держави.

Розглянувши різні точки зору на поняття «адміністративне судочинство», зауважимо, що адміністративне судочинство як форма забезпечення функціонування правової держави може тлумачитися з двох сторін:

1) в умовах функціонування сучасної правової держави – як інститут судового контролю над управлінням, в рамках якого судом перевіряється законність вчинених адміністративних дій і прийнятих органами управління адміністративних актів, вживаються заходи щодо відновлення порушених прав і законних інтересів;

2) будучи формою забезпечення функціонування правової держави – як комплекс правових заходів, процедур, спрямованих на захист в спеціалізованих адміністративних судах прав і свобод особи шляхом розгляду і вирішення адміністративних спорів, що виникають між органами публічної влади або їх посадовими особами і громадянами, іншими суб'єктами відносин влади, про законність прийнятих правових актів, рішень, дій (бездіяльності).

Висновки. У даний час адміністративне право не в повній мірі відповідає стандартам і масштабам правової держави, так як законодавством не в повному обсязі закріплені всі судові процедури розгляду адміністративно-правових спорів. Крім того, одним з найбільш вразливих місць сьогодні є захист прав і свобод людини. Немає необхідності доводити, що ослаблена, розрегульована держава – поганий захисник своїх співгромадян, так як не може забезпечити дію надійних і ефективних механізмів захисту прав і свобод людини.

Щоб виправити цю ситуацію, необхідно, як мінімум, завершити реформу судової системи, яка може значно підвищити роль судів в державному механізмі і одночасно створити надійні гарантії підпорядкування цих структур закону. Потрібно створити адміністративне судочинство (в сенсі адміністративної юстиції та адміністративних судів), здатне робити судовий контроль за публічним управлінням швидким, ефективним і доступним фізичним і юридичним особам, а також сформувати дієве законодавство про адміністративні процедури. Крім того, тільки сильна держава здатна вирішити проблему створення цілісної, внутрішньо узгодженої правової системи.

Становлення в Україні повноцінної, що відповідає принципам правової держави, адміністративної юстиції та адміністративного судочинства – одна з основних цілей прийдешньої судової реформи.

Нормативні положення Конституції України про здійснення судової влади за допомогою адміністративного судочинства є конституційно-правовим базисом, на якому має відбуватися в найближчі роки побудова української адміністративної юстиції як організаційно-правової форми адміністративного процесу.

Як доводить попередній історичний досвід, без створення сильної, ефективно демократичної правової держави є неможливим рух України вперед, по шляху прогресу, створення умов для економічної стабільності і благополучного життя людей, розвитку і охорони прав особистості, забезпечення безпеки країни і вирішення інших загальнонаціональних завдань.

Анотація

У статті досліджено значення адміністративного судочинства для сучасної правової держави. Зазначено, що становлення в Україні повноцінної, що відповідає принципам правової держави, адміністративної юстиції та адміністративного судочинства – одна з основних цілей прийдешньої судової реформи, нормативні положення Конституції України про здійснення судової влади за допомогою адміністративного судочинства є конституційно-правовим базисом, на якому має відбуватися в найближчі роки побудова української адміністративної юстиції як організаційно-правової форми адміністративного процесу. Обґрунтовано, що характерною ознакою правової держави і важливою складовою частиною права, що складається в сучасному суспільстві є взаємна відповідальність держави і особистості. Поступово вона приходить на зміну існуючої раніше, по суті, односторонньої відповідальності громадянина перед державою. Визначено, що відносини між державою як носієм політичної влади і громадянином як учасником її формування і здійснення повинні будуватися на засадах рівності і справедливості, держава бере на себе зобов'язання забезпечувати справедливість у відносинах з кожним громадянином, підкоряючись праву, державні органи не можуть порушувати його приписи і несуть відповідальність за порушення або невиконання цих обов'язків, обов'язковість закону для державної влади забезпечується системою гарантій, які виключають адміністративне свавілля, а отже, ефективна система адміністративного судочинства виступає однією з ключових форм забезпечення функціонування сучасної правової держави. Зроблено висновок, що адміністративне судочинство як форма забезпечення функціонування правової держави може тлумачитися з двох сторін: в умовах функціонування сучасної правової держави – як інститут судового контролю над управлінням, в рамках якого судом перевіряється законність вчинених адміністративних дій і прийнятих органами управління адміністративних актів, вживаються заходи щодо відновлення порушених прав і законних інтересів; будучи формою забезпечення функціонування правової держави – як комплекс правових заходів, процедур, спрямованих на захист в спеціалізованих адміністративних судах прав і свобод особи шляхом розгляду і вирішення адміністративних спорів, що

виникають між органами публічної влади або їх посадовими особами і громадянами, іншими суб'єктами відносин влади, про законність прийнятих правових актів, рішень, дій (бездіяльності). Наголошено, що без створення сильної, ефективної демократичної правової держави є неможливим рух України вперед, по шляху прогресу, створення умов для економічної стабільності і благополучного життя людей, розвитку і охорони прав особистості, забезпечення безпеки країни і вирішення інших загальнонаціональних завдань.

Ключові слова: адміністративне право, адміністративне законодавство, адміністративне судочинство, публічне адміністрування, адміністративний процес, правовий механізм, адміністративна юстиція.

Карynos O.V. Administrative proceedings as a form of ensuring the functioning of the modern state

Summary

The article examines the significance of administrative proceedings for a modern state governed by the rule of law. It is indicated that the formation in Ukraine of a full – fledged, consistent with the principles of the rule of Law State, Administrative Justice and administrative proceedings is one of the main goals of the upcoming judicial reform, the normative provisions of the Constitution of Ukraine on the exercise of judicial power through administrative proceedings is the constitutional and legal basis on which the construction of Ukrainian administrative justice as an organizational and legal form of administrative process should take place in the coming years. It is proved that a characteristic feature of the rule of law state and an important component of law that develops in modern society is the mutual responsibility of the state and the individual. Gradually, it is replacing the previously existing, in fact, unilateral responsibility of a citizen to the state. It is determined that the relationship between the state as the bearer of political power and the citizen as a participant in its formation and implementation should be based on the principles of equality and justice, the state undertakes to ensure justice in relations with each citizen, obeying the law, state bodies cannot violate its prescriptions and are responsible for the violation or failure to comply with these duties, the binding nature of the law for state authorities is ensured by a system of guarantees that exclude administrative arbitrariness, and therefore, an effective system of administrative proceedings is one of the key forms of ensuring the functioning of a modern state governed by the rule of law. It is concluded that administrative proceedings as a form of ensuring the functioning of a state governed by the rule of law can be interpreted from two sides: in the context of the functioning of a modern state governed by the rule of law – as an institution of judicial control over management, within which the court verifies the legality of administrative actions performed and administrative acts adopted by administrative bodies, measures are taken to restore violated rights and legitimate interests; being a form of ensuring the functioning of the rule of law state – as a set of legal measures, procedures aimed at protecting in specialized administrative courts the rights and freedoms of a person by considering and resolving administrative disputes arising between public authorities or their officials and citizens, other subjects of Government Relations, about the legality of legal acts, decisions, actions (omissions) adopted. It is noted that without the creation of a strong, effective democratic state governed by the rule of law, it is impossible for Ukraine to move forward on the path of progress, create conditions for economic stability and a prosperous life of people, develop and protect individual rights, ensure the security of the country and solve other national tasks.

Key words: administrative law, administrative legislation, administrative proceedings, public administration, administrative process, legal mechanism, administrative justice.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк та ін. Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. 624 с.
2. Адміністративне право України : навчальний посібник : у 2 т. Т. 1 : Загальне адміністративне право / В. В. Галуцько та ін. Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2017. 320 с.
3. Адміністративне процесуальне (судове) право України : підручник /
4. за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеська національна юридична академія. Одеса: Юридична література, 2007. 312 с.
5. Бандурка, О. М. Адміністративний процес України: монографія / О. М. Бандурка. Харків: ХНУВС. Майдан, 2019. 422 с.
6. Батанов О. В. Муніципальне право України : підручник / О. В. Батанов Харків: Одіссей, 2018. 528 с.
7. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 112 2.
9. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–37. Ст. 446.
10. Основи адміністративного судочинства в Україні : навч. посіб / за заг. ред. Н. В. Александрової, Р. О. Куйбіди. Київ : КНТ, 2009. 248 с.
11. Основи адміністративного судочинства в Україні : навч. посіб. / О. П. Рябченко, В. І. Бутенко, М. М. Ясинюк та ін. Суми: МакДен, 2008. 200 с.